

Sammanställning av uppgifter från lärarenkät för ämnesprovet i svenska och svenska som andraspråk i årskurs 6, 2015

Allmän information

Totalt har 1464 lärare besvarat enkäten vilket är en minskning med 15 % jämfört med 2014. Av dessa lärare undervisar 289 i svenska som andraspråk. Merparten av svenska som andraspråklärarna undervisar även i svenska. Överlag är lärarna mer positiva till 2015 års prov än de var till 2014 års prov.

Temat för ämnesprovet i årskurs 6, 2015, var *I med- och motvind*. Provet skrevs av elever i årskurs 6 i februari 2015 – det var fjärde året som ämnesprovet i årskurs 6 genomfördes. Tidigare har det nationella provet gjorts i årskurs 5. Ämnesprovet i årskurs 6 ska till skillnad från det i årskurs 5 vara betygsstödande. 2015 års prov har varit betygsgraderat enligt betygen F–A på delprovsnivå och genom ett sammanvägt provbetyg. Delprovsbetygen ska vara ett stöd för läraren i betygssättning och i kommande undervisning.

Det stora flertalet av lärarna är positiva till provet: 68 % anser att det som helhet var *bra* och 31 % att det var *ganska bra*. En majoritet av eleverna, 69 %, reagerade också *i huvudsak positivt* på provet. Dock skriver en del lärare att eleverna kände tidspress och upplevde provet som för omfattande.

På frågan hur det fungerade att genomföra den gemensamma introduktionslektionen har 81 % av lärarna svarat att det gick *bra* och 18 % att det gick *ganska bra*. De flesta lärare, 85 %, menar även att det gick *bra* att genomföra två delprov på samma dag, och att det underlättade organisationen kring ämnesprovet. Dock menar de övriga 15 % av lärarna som besvarat frågan att det gick *mindre bra*; synpunkten att eleverna blev trötta och att upplägget särskilt missgynnade elever med koncentrationssvårigheter framförs av ett antal lärare.

Ställer man de olika delproven i relation till varandra, utifrån om tiden räckt till för genomförandet, fördelar sig svaren enligt nedan (tabell 1).

	Ja	I stort sett	Nej
Delprov A	79,8	16,6	3,5
Delprov B1	73,5	23,7	2,8
Delprov B2	73,3	24,1	2,6
Delprov C1	64,6	29,3	6,1
Delprov C2	75,7	22,0	2,3

Tabell 1.

Av tabellen framgår att det främst uppstått tidsbrist vid genomförandet av delprov C1, vilket också påpekas i kommentarerna. En annan vanligt förekommande synpunkt är att det var tidskrävande att organisera genomförandet av delprov A.

Synpunkter på häftet *Lärarinformation*

Hela 98 % av lärarna skriver att de inte saknar något i det gröna häftet *Lärarinformation*. Tidigare år har lärarna menat att informationen kunde vara tydligare och mer kortfattad men den kritiken finns inte i 2015 års enkät vilket är positivt.

Synpunkter på texthäftet

Texterna i texthäftet bedöms av en majoritet av lärarna som *välvalda*, och endast ett fåtal menar att de var *olämpliga*. Många lärare menar att texterna var varierade och kompletterade varandra. Två sakprosatexter har fått bäst omdömen, medan en skönlitterär text sticker ut med sämre omdöme än övriga texter. Av kommentarerna framgår att många elever tyckt att denna text var svår, liksom frågorna på den. En annan synpunkt på denna text är att den använts i tidigare undervisning.

På frågan vad lärarna och deras elever anser om layouten och bilderna i texthäftet med avseende på hur lätt det är att läsa samt hur tilltalande häftet är svarar 99 % att layout och bilder var *bra* eller *ganska bra*. Några lärare anser dock att texten i texthäftet var för liten, särskilt för elever med läs- och skrivsvårigheter.

Synpunkter på delprov A – Tala

Av lärarna anser 82 % att delprov A överensstämmer med kursplanens skrivningar inom området tala, medan 17 % anser att delprovet *i stort sett* gör det. Kommentarererna är här relativt få, men några lärare menar att ämnet i redogörelsedelen var för enkelt för att eleverna skulle komma till sin rätt. Detta är en synpunkt som återkommer när lärarna besvarar frågan om hur redogörelsedelen till delprov A fungerade; ämnet ledde ibland till torftiga uppräknings, kortare än den angivna tiden 2–3 minuter. De flesta lärare anser ändå att redogörelsedelen fungerade *bra* (71 %) eller *ganska bra* (25 %). Övriga 3 % anser att den fungerade *mindre bra*. Siffrorna för samtalsdelen ser likartade ut: 70 % av lärarna menar att den fungerade *bra*, 28 % att den fungerade *ganska bra* och 2 % att den fungerade *mindre bra*. En del lärare skriver att det i samtalsdelen gavs utrymme till annars tysta elever, andra att gruppsammansättning avgjorde utfallet. En annan synpunkt är att situationen upplevdes som konstlad. Med några undantag anser lärarna (99,9 %) att eleverna hade hjälp av eller *i viss mån* hjälp av diskussionsfrågorna och kommentarerna är här mycket positiva.

En viss kritik framkommer när det gäller hur det fungerade att göra en helhetsbedömning av de två momenten i delprov A; då momenten ses som olika anses en sådan bedömning svår att göra, och en del skriver explicit att det vore bättre med två skilda delprov. Dock menar en majoritet, 62 %, att helhetsbedömningen fungerade *bra* och 34 % att den fungerade *ganska bra* (*mindre bra*: 3 %). Matrisen får överlag mycket positiva kommentarer av lärarna – den

beskrivs som tydlig och nödvändig i bedömningen. 83 % anser också att den varit ett stöd i bedömningen av elevernas lösningar, medan 15 % anser att den *i stort sett* varit ett stöd, och 2 % att den *i viss mån* varit det. En något lägre andel (73 %) menar att bedömningsanvisningarna till delprov A gett det stöd de behövt vid bedömningen av elevernas muntliga prestationer. Bland övriga lärare som besvarat denna fråga tycker 23 % att bedömningsanvisningarna *i stort sett* varit ett stöd, och 4 % att de *i viss mån* varit det. Några lärare skriver att de kompletterade med Skolverkets inspelade redovisningar.

Resultatet på delprov A ligger *för flertalet* av eleverna i linje med deras övriga prestationer under läsåret, menar 81 % av lärarna, medan 16 % anser att det finns en överensstämmelse *för alla* elever. 3 % av lärarna menar att endast *ett fåtal* presterade i linje med övriga prestationer. Ett flertal lärare skriver att eleverna underpresterade, vilket dock främst verkar gälla redogörelsedelen.

Textunderlaget bedöms av flertalet lärare som välvalt eller ganska bra, men en viss skillnad märks mellan de olika texterna, vilket också avspeglas i kommentarerna. När texter har valts bort och ansetts som olämpliga tycks det, av lärarnas synpunkter att döma, ha haft med texternas längd att göra. Kortare texter tycks i högre grad ha använts som underlag.

Synpunkter på delprov B – Läsa

De allra flesta lärare, 88 %, tycker att delprov B1, berättande text, överensstämmer med kursplanens skrivningar inom området läsa. När det gäller genomförandet av delprov B1 anser 92 % att det fungerade *bra* och övriga 8 % att det fungerade *ganska bra*. Relativt få lärare har kommenterat detta, även om några skriver att eleverna upplevde tidspress. Vid bedömningen av elevlösningarna anser 80 % av lärarna att bedömningsanvisningarna gett det stöd de behöver och 18 % att de *i stort sett* gjort det. Utöver positiva kommentarer är det en del lärare som menar att delprov B1 var svårbedömt, särskilt vissa uppgifter; det efterfrågas fler elevexempel.

Lärarnas skattning av delprov B2, sakprosa, liksom deras kommentarer om delprovet, skiljer sig inte på några avgörande punkter från enkätsvaren om delprov B1. 87 % anser att delprov B2 överensstämmer med kursplanens skrivningar inom området läsa, och 13 % att delprovet *i stort sett* gör det; några menar att det var för lätt. Genomförandet av delprovet anses av 90 % ha fungerat *bra* och av 10 % *ganska bra*. Bedömningsanvisningarna till delprov B2 menar 79 % av lärarna har gett det stöd de behöver, medan 19 % anser att de *i stort sett* gjort det och 1 % att de *i viss mån* gjort det. Av de få lärare som kommenterat denna punkt finns synpunkter på bedömningsanvisningar till specifika uppgifter samt önskemål om fler elevexempel.

På frågan om uppdelning i läsförståelseprocesser varit till stöd menar 70 % att så är fallet, 25 % att uppdelningen *till stor del* varit ett stöd medan 4 % anser att den endast *i liten utsträckning* varit det, och 1 % att den inte varit det. Av de lärare som här lämnat

kommentarer är de flesta mycket positiva, och menar bland annat att uppdelningen i läsförståelseprocesser stärker den formativa bedömningen.

På den övergripande frågan om elevernas resultat på delprov B1 och B2 ligger i linje med deras övriga prestationer under läsåret svarar 21 % av lärarna att det gör det för *alla* elever, 78 % att det gör det *för flertalet*, och 1 % att det gör det för *ett fåtal*. Trots att dessa siffror i sig tyder på en god överensstämmelse har många lärare kommenterat att elevernas resultat på delproven var bättre än deras prestationer i övrigt. En del ser det som positivt, medan andra menar att det är en följd av att proven var för lätta.

Synpunkter på delprov C – Skriva

Merparten av lärarna, 82 %, anser att delprov C1, berättande text, överensstämmer med kursplanens skrivningar inom området skriva, medan 16 % tycker att delprovet *i stort sett* överensstämmer. Av de relativt få kommentarer som här lämnats återkommer synpunkten att delprovet var för svårt, att för stor vikt läggs vid att kunna följa en instruktion och att det är synd att eleverna inte får möjlighet att bearbeta sina texter.

Den gemensamma introduktionen till delprov C1 anser de allra flesta lärare gick *bra* (88 %) eller *ganska bra* (11 %). Själva skrivuppgiften till delprov C1 gick enligt lärarna *bra* för drygt hälften av eleverna (55 %), *ganska bra* för 38 %, *mindre bra* för 6 % och *dåligt* för 1 %. Många lärare skriver att det var stressigt för eleverna att hinna med uppgiften inom den givna tidsramen, samt att uppgiften var svår. Trots introduktionslektionen var det vanligt att elever missförstod instruktionen; vissa elever fick till exempel inte med alla led som togs upp i instruktionen.

Överlag är lärarna nöjda med matrisen till delprov C: 77 % svarar att den varit till stöd i bedömningen av elevernas lösningar, 20 % att den *i stort sett* varit till stöd, 3 % att den *i viss mån* varit det och 1 % att den inte varit det. Något färre är nöjda med bedömningsanvisningarna: 67 % svarar att de gett det stöd som behövs i bedömningen av elevernas texter, 28 % att de *i stort sett* gjort det och 4 % svarar att de *i viss mån* gjort det. Flera lärare skriver att de önskat ytterligare elevlösningar i anvisningarna.

Även när det gäller delprov C2, sakprosatext, anser merparten av lärarna (81 %) att delprovet överensstämmer med kursplanens skrivningar inom området skriva, medan 16 % anser att det *i stort sett* överensstämmer och 2 % att det *i viss mån* gör det. En del lärare menar att den texttyp som prövades är problematisk då den inbjuder till ganska enkla lösningar och att det därför blir svårt för eleverna att nå de högre betygen.

Den gemensamma introduktionen till delprov C2 anser de allra flesta lärare, 88 %, gick *bra*, medan 12 % svarar att den gick *ganska bra*. Genomförandet av själva skrivuppgiften, delprov C2, gick något bättre än genomförandet av delprov C1: för 64 % av eleverna gick det *bra*, för 30 % *ganska bra* och för 5 % *mindre bra*. Dock återkommer synpunkten att elevernas texter

blev alltför korta och torftiga för att nå ett högt betyg, vilket ses som delvis beroende på texttypen.

Av lärarna svarar 75 % att matrisen varit till stöd i bedömningen av elevernas lösningar, 21 % att den *i stort sett* varit till stöd, 3 % att den *i viss mån* varit det och 1 % att den inte varit det. Något färre är nöjda med bedömningsanvisningarna: 68 % svarar att de gett det stöd som behövs i bedömningen av elevernas texter, 27 % att de *i stort sett* gjort det och 5 % att de *i viss mån* gjort det. Liksom när det gäller delprov C1 skriver flera lärare att de önskat ytterligare elevlösningar i anvisningarna. Särskilt efterfrågas fler svenska som andraspråkslösningar.

På den övergripande frågan om elevernas resultat på delprov C1 och C2 är i linje med deras övriga prestationer under läsåret svarar 16 % av lärarna att de är det för *alla* elever, 4 % att de är det för *ett fåtal* elever, medan merparten, 79 % av lärarna, anser att delprovsresultaten överensstämmer med övriga prestationer *för flertalet* av eleverna. Dock pekar lärarkommentarerna åt att många elever fick sämre resultat på delprovet än i övrigt, något som lärarna förklarar dels med att eleverna inte hade möjlighet att bearbeta sina texter, dels med att de missförstod instruktionerna.

Andra aspekter

Resultatprofilen och kunskapsprofilen

Lärarna är överlag mer positiva till resultatprofilen än till kunskapsprofilen: 78 % menar att resultatprofilen fungerar *bra* som ett sätt att summera provresultaten, 20 % att den fungerar *ganska bra* och 2 % att den fungerar *mindre bra*. Många skriver att den var tydlig och gav en bra översikt, men har synpunkter på principerna för sammanvägning. När det gäller kunskapsprofilen har knappt hälften (46 %) av lärarna fyllt i den, och bland dessa anser med några undantag alla att den fungerade *bra* eller *ganska bra* för att sammanfatta elevens utveckling i förhållande till kursplanens syften och kunskapskrav. Skäl som anges till att inte fylla i kunskapsprofilen är att den är för tidskrävande och att det finns annat motsvarande material. Det kan tilläggas att det inte är obligatoriskt att fylla i kunskapsprofilen.

Bedömning av ämnesprovet

Som framgår av tabell 2 på nästa sida är sambedömning vanligast vid delprov C, och mest sällsynt vid delprov A. Av de lärare som kommenterat detta tycks de flesta vara positiva till sambedömning. Hinder för sambedömning har varit bristande organisation på skolan samt att lärare som arbetar på mindre skolor saknar kollegor att sambedöma med.

	Samtliga elevprestationer har sambedömts	Många elevprestationer har sambedömts	Vissa elevprestationer har sambedömts	Samtliga elevprestationer har bedömts av mig ensam	Samtliga elevprestationer har bedömts av annan lärare	På annat sätt
Delprov A	23,4	7,8	16,5	46,8	4,0	1,5
Delprov B1	29,3	16,1	25,6	22,6	5,5	1,0
Delprov B2	29,3	16,4	25,5	22,3	5,7	0,9
Delprov C1	45,0	18,0	20,8	9,9	5,4	0,8
Delprov C2	44,8	17,7	21,1	10,2	5,5	0,8

Tabell 2.

Provresultat i relation till terminsbetyg

För 68 % av lärarna är provet som helhet ett stöd när de ska sätta terminsbetyg. 23 % svarar att det *i stort sett* är ett stöd och 9 % att det *i viss mån* är det. I kommentarerna skriver ett flertal lärare att provet kompletterar och/eller bekräftar övrigt underlag. En del lärare har synpunkter på principerna för hur provbetyg sätts.

Svenska som andraspråk

På frågan hur ämnesprovets olika delar fungerade för elever som följer kursplanen i svenska som andraspråk fördelar sig svaren som följer: Hälften av lärarna (51 %) anser att det gick *bra*, 39 % att det gick *ganska bra*, 8 % att det gick *mindre bra* och 3 % att det gick *dåligt*. Många lärare menar att framför allt delprov B – läsa var svårt för svenska som andraspråkselever. Ämnesprovet vållade särskilda svårigheter för elever som bott i Sverige en kortare tid.

Anpassningar för elever med funktionsnedsättning

Av de lärare som besvarat enkäten har 70 % gjort anpassningar för elever med någon form av funktionsnedsättning. De vanligaste anpassningarna är utökad tid, datoranvändning samt att elever fått genomföra ämnesprovet avskilt eller i mindre grupp – då ofta med specialpedagog till hands. I många fall har kombinationer av dessa anpassningar gjorts. En del elever har också fått förstord text, och andra har fått instruktioner upplästa.

Bland lärarna anser 65 % att de fått tillräckligt stöd i frågor gällande anpassning, 30 % att de *i stort sett* fått det, 3 % att de *i viss mån* fått det och 1 % att de inte fått det. Ett flertal lärare har synpunkter på anpassningar vid dyslexi, främst gällande att texterna i texthäftet inte finns inlästa. Synpunkten att informationen om dyslexi bör förtydligas framförs också. Vidare efterfrågar några lärare mer specifik information om vad ”utökad tid” innebär. Ett antal lärare skriver att de för frågor om anpassning varit i kontakt med Skolverket alternativt sökt information på Skolverkets webbplats.

Övriga synpunkter

I slutet av enkäten fanns möjlighet att komma med ytterligare synpunkter på ämnesprovet. Många har här uttryckt sig positivt om proven. Återkommande är annars synpunkter på

principerna för sammanvägning till ett provbetyg, samt synpunkter på tidsåtgången för organisation och genomförande av provet. Många lärare tror att central rättning och digitalisering skulle göra proven mindre tidskrävande, samt bidra till ökad likvärdighet i bedömningen. Det förekommer också önskemål om att förlägga provet till höstterminen.

Vi arbetar vidare

Sammanfattningsvis verkar det fjärde nationella provet för årskurs 6 ha mottagits väl. Alla lärarkommentarer och synpunkter hjälper oss att utveckla provet. Utvecklingsarbete pågår hela tiden för att göra provet så bra som möjligt.

Gruppen för nationella prov i svenska och svenska som andraspråk, FUMS, Box 527, 751 20
UPPSALA

Malin Mark

Cecilia Bergwall

Johan Carlström